

## BILAG TIL «JAKTEN PÅ KONGEEIKA – DEL 2»

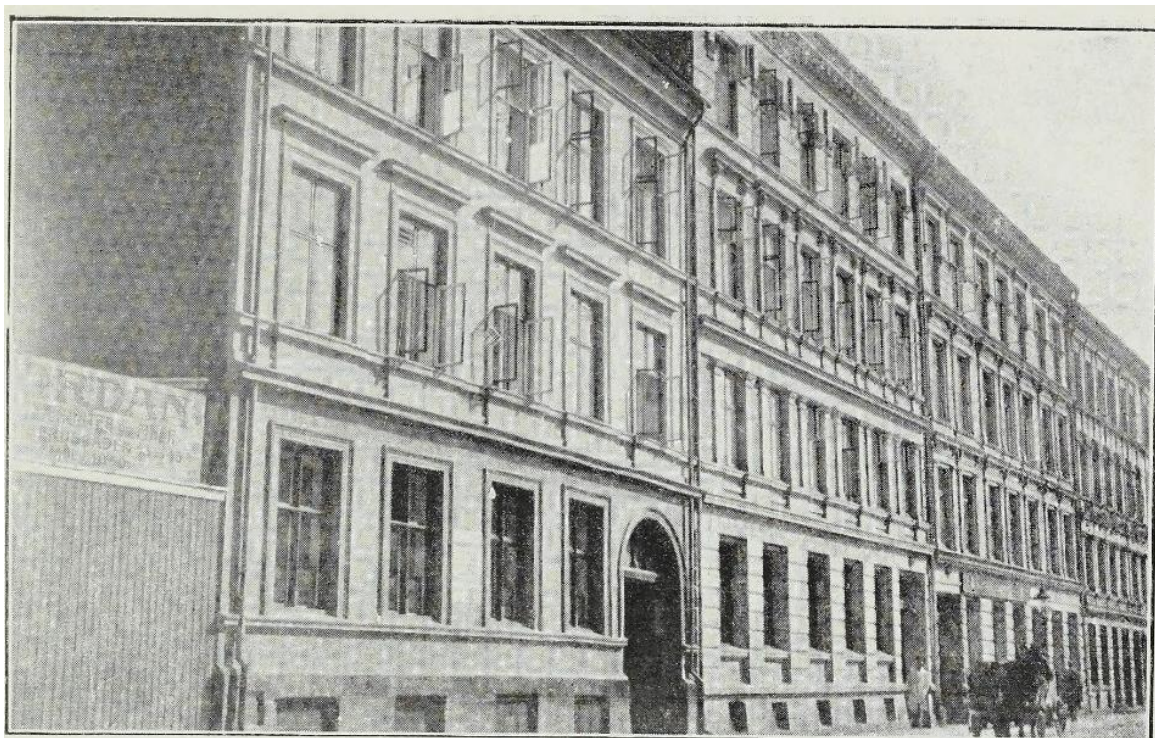
v/Karin Arnesen, nestleder EGT historielag – 23/1 2025

Harald Bardahls historie berører mange steder i EGT-området. F.eks. Frelsesarmeens virksomhet, Prinds Chr. Augusts Minde/Mangelsgården, Holtangården, Landssvikoppgjøret og Eika-rusmiljøet. Dersom du vil lese mer om disse temaene har jeg samlet diverse opplysninger i dette dokumentet. Dette finner du også som pdf-bilag nederst på historielagets hjemmeside m Kongeeika her <https://egt-historielag.no/Kongeeika2/>.

### FRELSESARMEEN

Frelsesarmeen var fra oppstarten i Norge svært aktiv og har hatt meget stor betydning for folk i EGT-området helt opp til vår tid. Urtegata 16 er en godt kjent adresse i EGT-området også i dag. Det er Frelsesarmeens herberge for husløse og rusavhengige.

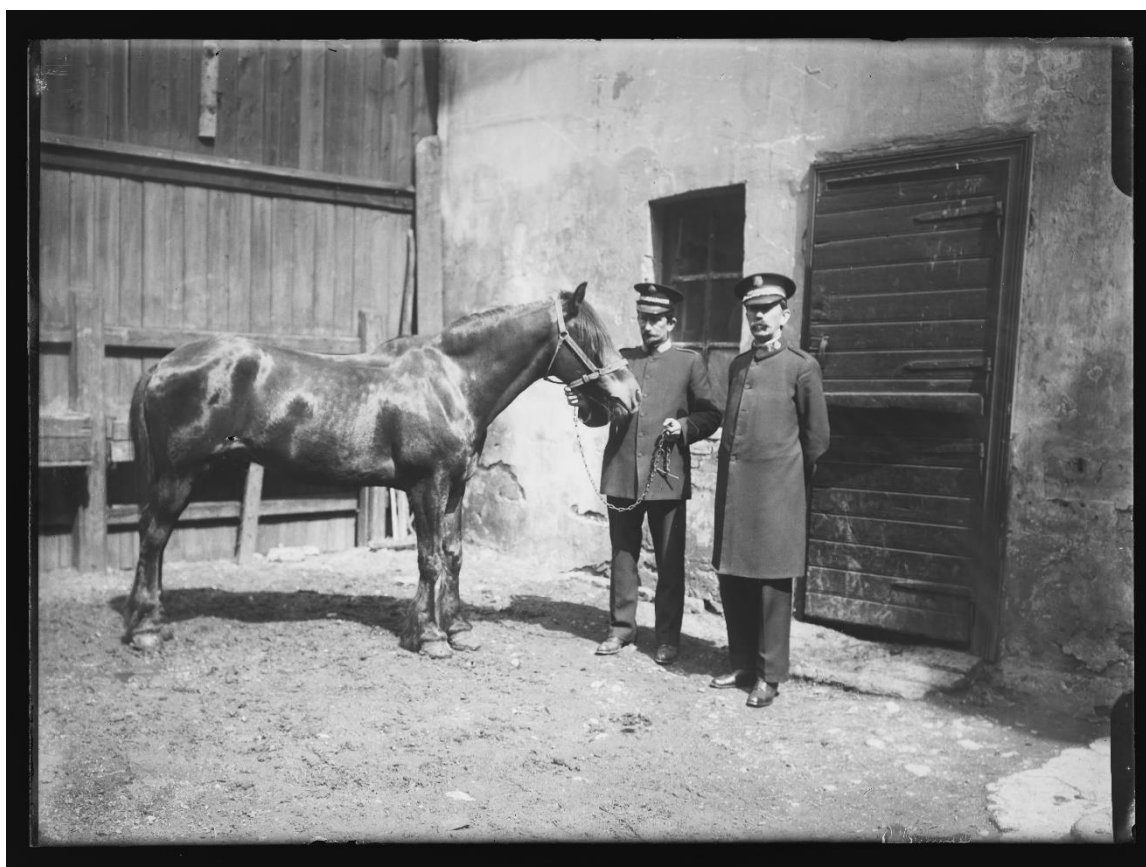
Frelsesarmeen i Norge ble stiftet på Grønland i 1888 av frelsoffiser Hanna Ocherlony på Grønlands Torg. (I dag finnes en stor plakett i jern som er nedfelt i bakken i gå- og handlegaten Smalgangen). I 40-års jubileumsskriftet fra 1928 står det: «Vi ble først i slutten av 1894 i stand til å gjøre alvor av vårt ønske om å gjøre noe for de stakkars ulykkelige, hjemløse menn som der fantes så mange av, og særlig da på Oslo østkant, hvor man traff dem på Kutorvet (Grønlands torg), Lakkegaten, Fjerdingen, Karl den 12tes gate, Vognmannsgaten, Jernbanetorget og i Piperviken, strøk som for 35 år siden hadde et ganske annet fysiognomi enn nu, både hvad folketyper og alt annet gjelder.»



*Frelsesarmeens herberger og arbeiderhjem, **Urtegaten 16** og 18. I Armeens 6 natteherberger, iberegnet de 2 som bestyres for Oslo kommune, finner 1000 menn husly hver natt.*



Et av Armeens vedhuggerier (**Urtegaten 16**). Lignende finnes også i Friis gate, Oslo, i Stavanger, Bergen og Trondhjem.



Urtegata 16, ca 1916. Foto: Narve Skarpmoen. Eier: Nasjonalbiblioteket.



Urtegata 16, fra kjøkkenet, 1899-1930. Foto: Narve Skarpmoen. Eier: Nasjonalbiblioteket.



Urtegata 16, fra spiserom, 1899-1930. Foto: Narve Skarpmoen. Eier: Nasjonalbiblioteket.

Armeen samlet inn penger og kjøper Urtegata 16 og åpner på julaften 1894 det første herberget med plass til 22 menn, siden utvidet til 185 plasser. Litt senere kjøper de Urtegata 2 (1901) som innredes til herberge med plass til 68 menn. Ellers rundt i byen etablerte de bl.a. «optagelseshjem for løslatte fanger, gamlehjem, guttehjem og samaritanarbeidet.»

Om Urtegata 16 står det videre i jubileumsskriftet fra 1928.: «For losji, mel og brød om aftenen, samt benyttelse av nattskjorte betales 25 øre. Et varmt bad kostet 10 øre, og med desinfeksjon – som viste sig at være meget påkrevd for mange av gjestenes vedkommende, da de var alt annet enn alene når de kom til oss – 15 øre. To retter middagsmat kostet 25 øre og en porsjon med erter og brød – 15 øre.

For menn som ikke hadde sine 25 øre, blev der åpnet et vedhuggeri, hvor de fikk sage eller hugge ved eller utføre annet arbeide, hvorved de selv kunde tjene til sitt ophold. – Frelsesarmeen tror nemlig på at alle som kan, bør arbeide, og vår opfatning går imot alt gratisteri som kun kan befordre lediggang og arbeidsskyhet.»



*Fra sovesal i Urtegata 16. Klipp fra filmen.*

Det finnes et filmopptak fra 1930 som kan spilles av på denne [linken](#). Anbefales.

Frelsesarmeen kjøpte også Urtegata 18 og her bodde det på 1920-tallet 193 personer totalt, 189 menn og 1 familie i 2. etg. som består av 1 mann og 3 «kvindekjønn». Det står at «gården er et arbeiderhjem som har 34 losjiværelser, 1 kontor, 1 møtesal, 2 baderom. I tillegg kommer familieleiligheten. Alle værelser er bebodde. .... Leien er kr 1,- pr. nat. Elektrisk lys og opvarning er inkl. i leien.»

I 1900 bygges en redningsskøyte «Catherine Booth» som settes i drift i Nord-Norge. Senere erverves det eiendommer bl.a. i Jens Bjelkes gate, Heimdalsgata og Borggata

## PRINDS CHR. AUGUSTS MINDE/MANGELSGÅRDEN



*Prinds Chr. Augusts Minde i Storgata 36, 1967. Foto: Kari Paulsen. Eier: Nasjonalmuseet*

Anlegget er et sosialhistorisk unikt og viktig anlegg og ble før ofte kalt for «De fattiges kvarter». Oppført i 1698 og gjort om til en stiftelse på begynnelsen av 1800-tallet. Fattige og arbeidsløse som ikke hadde noe å leve av, kunne her få lønnet arbeid. I prinsippet skulle dette være frivillig, men tvangsplassering forekom allerede fra starten. «Prindsen» ble derfor raskt et sted for fattige, funksjonshemmede og andre som falt utenfor det vanlige livet i byen, men som myndighetene ønsket en viss kontroll med. Også en del barn som ikke hadde familie som kunne ta seg av dem, ble plassert her. Arbeidet i anstalten var hovedsakelig steinhogging, spinning og veving, samt opptreving av gammelt tauverk (drevplukking). Dessuten kunne næringslivet leie billig arbeidskraft herfra.



*Christian Krohgs maleri «Albertine i politilægens venteværelse». Romanen kom ut i 1886 og ble umiddelbart forbudt.*

Under tiden kom det til en avdeling for sinnssyke, for folk med kjønnsykdommer og visitasjonskontor for prostituerte. En tid hadde politilegen visitasjonslokale for prostituerte på området. Christian Krohg, som hadde atelier i nærheten, kan ha hentet inspirasjon herfra til sitt kjente bilde «Albertine i politilægens venteværelse». Mens stedet var en tvangsarbeidssanstalt ble det etablert flere typer verksteder som var i drift helt opp til 1970-tallet da løsgjengerloven forsvant.



Her har trolig også Harald Bardahl sittet eller stått.  
Han bodde her til 16/6 1950

«Pasienter ved Prinds Christian Augusts Minde i Storgata 36, 17. mai 1951. "Hele fortauet foran "Prindsen" var "fredet", og der satt de gamle og invalidene i sine vogner, strålende glade over det gode været. Bestyrer Bjelke, oversøster Agnes Magnussen og postsøster Helene Andersen sto bak og passet på at alle hadde det bra." Pledd. Rullestoler.» Foto: Arbeiderbladet. Eier: Arbark.

Stedet har opp til vår tid huset offentlige kontorer og virksomheter samt diverse utesteder<sup>1</sup>. I dag huser det også kommunens mottakssenter for rusavhengige.

«Prindsen» har en egen nettside med et omfattende materiale - tekst, kart og bilder som kan anbefales. <https://www.prindsen.no/>

## HOLTANGÅRDEN

Holtangården, Grønlandsleiret 25, sto ferdig i 1932, bygget i funksistil og arkitekten var Kristofer Lange. Opprinnelig var det bensinstasjon (Shell) i 1. etg. på gateplan og på hjørnet mot Platous gate. I Oslo gårdkalender står det: «Foran kjørerampene er det 2 mindre butikker. I kjelleren er en vesentlig del av arealet utnyttet til garasje med dreieskive». Det må ha vært et av byens første, større garasjeanlegg. Den 5. september 1960 ser Norges første supermarked for matvarer dagens lys her, idet Jens Evensen åpnet dørene til 750 kvadratmeters gulvflate. Det står at bygget er et folketellingene viser at det var leiligheter fra 3. og 4. etg. og oppover?


<sup>1</sup> Kilde: Wikipedia.



Holtangården, Grønlandsleiret, ca. 1945-1950. Foto: J.H. K lenholdt. Eier: Oslo Museum

Både kjente og ukjente bedrifter og andre virksomheter har holdt til på denne adressen. Bl.a. ble gården rekvirert av tyskerne under krigen og frigitt for tilbakeføring til eierne i midten av juni 1945. Fra 1975 hadde den hemmelige militære organisasjonen «Stay behind» sitt kontor i tredje og deler av fjerde etasje her.


## LANDSSVIKOPPGJØRET



ARKIVERKET

English | MENY ☰

[Forsiden](#) > [Historier fra arkivene](#) > [Andre verdenskrig](#) > [Landssvikarkivet - hvordan få tilgang?](#)



Ostfronten, Narva, 1944. Et av kjoret yene til oppklaringsavdelingen til Divisjon Nordland.

Landssvikarkivet er et av de største arkivene som oppbevares i Arkivverket. Det inneholder etterforskningsdokumentene i de aller fleste norske landssvik- og krigsforbrytersakene etter andre verdenskrig. Av personvern hensyn viser Digitalarkivet bare navn på personer i Landssvikarkivet som er født for mer enn 120 år siden. Man kan henvende seg til Arkivverket og søke om innsyn.

Landssvikarkivet omfatter mer enn 90 000 landssviksaker og ca. 350 krigsforbrytersaker. Materialet utgjør i alt mer enn 1200 hyllemeter. Litt over halvparten av sakene endte i dom eller vedtatt forelegg, mens mer enn 43 000 saker ble henlagt.

## EIKA-GJENGEN OG RUSMILJØET



«Eika» ved Akerselva sett mot syd, 4. november 1993. Foto: Arbeiderbladet. Eier: Arbark.

I 1983 registrerte Uteseksjonen rundt 130 personer med tilknytning til Eika-miljøet nederst på Grünerløkka. Miljøet hadde beveget seg våren 1983 til Nybrua og til plassen nedenfor som etter hvert ble kjent som "Eika". Et lite område på østsiden av Akerselva, som ligger mellom Nybrua og Hausmanns bru. I forkant av plassen renner Akerselva og bak går det en bratt skråning opp til Nylandsveien og Lakkegata. Det kuperte terrenget og mye vegetasjon gjorde plassen usjenert med lite innsyn fra omverdenen. Møtestedet ble kalt *Eika* på grunn av et stort gammelt tre som stod der. (Men det er ikke et eiketre). Ved Eika inngikk snifferne en slags fredsavtale med politiet. «*Politiet lovet at de skulle få være i fred ved Eika, under den forutsetning at de bare holdt seg der med sniffingen sin*». Bydelspolitiet anså det som en fordel at sniffermiljøet samlet seg ved Eika ettersom det var lettere å holde oversikt over gruppen der. (Tekst fra nettsiden <https://www.likeroslo.no/sma-monumenter/>).



Historielaget på vandring langs Akerselva i juni 2024 under «Eika» ved Eika-benken.